च मदीयेन वै लोकान्नि नराः प्रभो ! । लोकद्वयेऽपि ते कामान् प्राप्नुवन्ति मनःप्रियान् । कुमारश्च तथा स्कन्दो विशाखश्च गुहस्तथा । चतुरात्मा विनिर्दिष्टो भगवान् क्रौञ्चसूदनः । तमभ्यर्च्य नरः सम्यग् पुत्रान् प्राप्नोत्यभीप्सितान् ।

पुत्रप्राप्तिव्रतं देवीपु० "ब्रह्मणा वो विधिः प्रोक्तो विजयाव्रतः । लवेति पूर्णिमा तात ! श्रावणस्य शुभाव्रता । शक्र उवाच "विजया या समाख्याता सर्वकामप्रसिद्धये । तामहं श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः सुरसत्तम !" । ब्रह्मोवाच "पुत्रार्थं राज्यविद्यार्थं यशःसौभाग्यतोऽपि वा । विजयार्थं च कामार्थी लवां कुर्वीत पूर्णिमाम् । हेमं वा राजतं वापि खड्गं वा अथ पादुके । प्रतिमां वापि कुर्वीत सर्वलक्षणसंयुताम् । शाङ्कर्यां इति शेषः "तामादाय शुभे लग्ने शुक्लवस्त्रविभूषिताम् । यवगोधूमकैरोपेतां पानपात्रविभूषिताम् । दीपैः सुशोभनां वस्त्रैः कल्पयेत्तत्र विन्यसेत्" ।

पुत्रसप्तमीव्रतं वराहपु० "भाद्रे भाद्रपदे प्राप्ते शुक्लपक्षे सुरेश्वर ! । सप्तम्यामुपवासेन पुत्रप्राप्तिप्रदं व्रतम् । कर्त्तव्यं चैव सुसंकल्प्य सप्तम्यां पूजयेद्धरिम् ।

पुत्रीयव्रतं विष्णुधर्मोत्तरे "प्रौष्ठपद्यामतीतायां कृष्णपक्षाष्टमी तु या । सोपवासोनरोऽष्टम्यां योधिद्वा तनयार्थिनी । स्नाता सरसि धर्मज्ञा तोयेऽथाथ सारसे । पूजनं वासुदेवस्य यथा कुर्यात्तथा शृणु ।" ।

पुत्रीयसप्तमीव्रतं विष्णुधर्मोत्तरे "मार्गशीर्षे शुभे मासि शुक्लपक्षे द्विजोत्तम ! । पुत्रीयां सप्तमीं राम ! स्पृशीयात् प्रयतः शुचिः । अथ वा पुत्रकामश्च विधिना येन तत् शृणु । पुत्रीयां पुत्रदाम् । "हविष्याशी शिरःस्नानं कृत्वा भास्करपूजनम् । अधःशायी द्वितीयेऽह्नि मोहनाशोदकेन तु । स्नात्वा संस्पृश्य च तथा शुभे देशे तु मण्डलम् । तत्राष्टपत्रकमलं विन्यसेत् वर्णकैः शुभैः । तस्यैव कर्णिकामध्ये भास्करं चन्दनेन तु । रक्तेन पूजयेद्देवं गन्धमाल्याहुलेपनैः" ।

पुत्रोत्पत्तिव्रतं आदित्यपु० "कुरु संवत्सरं स्नानं श्रावणे श्रावणे सुते ! सोऽपि पुत्रानवाप्नोति चचार अत्रयान्वितः । पाराशर्यः सुतं लेभे व्रतस्यास्य प्रभावतः । श्रवणस्योऽपि राजेन्द्र तावत् सिद्धिमवाप्नुयात् । पुत्रान् पौत्रांश्च लभते सुखशालमपश्नुते" ।

पुत्रवरप्राप्तिव्रतं स्कन्दपु० नागरखण्डे "माघमासे नरे पक्षे मकरस्थे दिवाकरे । सप्तम्यां सूर्यवारेण व्रतमेतत् समाचरेत् । पायसैः पतितैः सार्द्धं तस्मिन्नहनि वर्त्तयेत् । जप्यं यथा शृणुष्व त्वं प्रभाते दन्तधावनम् । मन्त्रेणानेन यत्नात्तु कर्त्तव्यो नियमो नृप ! । पुत्रवरप्रदात् पापात् सप्तम्यां दिवसाधिप ! । उपवासं करिष्यामि अद्य त्वं शरणं मम । ततोऽपराह्णसमये स्नात्वा धौताम्बरः शुचिः । प्रतिमां पूजयेद्भक्त्या दिनाधिपसमुद्भवाम् । रक्तैः पुष्पैर्महावीरपाटो सम्पूजयेत्ततः" ।

पुष्पद्वितीयाव्रतं भविष्यपु० "कार्त्तिके शुक्लपक्षे तु द्वितीयायां नराधिप ! पुष्पाहारो वर्षमेकं वसेत् सुनियतात्मवान् । कार्त्तिकशुक्लपक्षद्वितीयायां व्रतमारभ्याश्वयुक्शुक्लपक्षद्वितीयास्वेव वर्षपर्य्यन्तं पुष्पाहारव्रतं कुर्यादित्यर्थः । "कालप्राप्तानि यानि ऋतुर्विष्यक्तुसुमानि तु । भुञ्जीत तानि दत्त्वा तु ब्राह्मणेभ्यो नराधिप !" । ऋतुविष्यक्तुसुमानि पुष्पाहारीणि भक्षणे चाधिकृतानि अश्विनौ चात्र नामसन्त्रेण पूजनीयौ तयोः फलदाहत्वेन श्रवणात् । "सुवर्णं च पुष्पाणि गवा सह ददाति यः । व्रतान्ते तस्य सन्तुष्टौ देवौ त्रिभुवनेश्वरौ । दत्तः कामांस्तथा दिव्यान्विमानमपि तैजसम् । सुचिरं देवनारीभिर्लोके रमयतोऽश्विनौ" ।

पूर्णिमाव्रतं विष्णुधर्मोत्तरे "या प्रेरयति कर्माणि लोकेषु द्विजसत्तम ! । तस्याः संपूजनं कार्यं शुक्लपक्षदशी सदा । माल्याहुलेपनैः शुक्लैर्धूपेन च सुगन्धिना । रक्तवस्त्रप्रदानेन दीपदानेन चाथ वा । वेदज्ञैश्च तथा मन्त्रैरपूपैश्च तथैव च । पूजयित्वा च तां देवीं भोक्तव्यं निशि भार्यया । यदि पञ्चदशीं सर्वां न शक्नोति कथञ्चन । देव्याः संपूजनं कार्यं अवश्यमपि कार्त्तिके । उमान्तु पूजयेद् या तु सा तु नारी पतिव्रता । सदा सर्वरता नारी लोके भवति मानव !" । वह्निपु० व्रतान्तरम् "श्रावण्यां पौर्णमास्यां च सोपवासो जितेन्द्रियः । प्राणायामशतं कृत्वा मुच्यते सर्वकिल्बिषैः" ।

पृथिवीपञ्चमीव्रतं विष्णुधर्मोत्तरे "पञ्चम्यां पृथिवीं शुक्लां देवीं संपूजयेन्नरः । तामवाप्नोति यत्नेन नात्र कार्या विचारणा" ।

पौरन्दरपञ्चमीव्रतं भविष्योत्तरे "तिलपिष्टमयं कृत्वा गजं हेमविभूषितम् । कलाद्भुजयुतं तद्वदारोहकसमन्वितम्" । तद्वदिति अनन्तव्रतोक्तवत् गजस्वरूपं स्मृतं । "नवतलमावाबद्धितं चामरारीढ्यारिवम् । दशनाम-